

TABAKO IR ALKOHOLIO KONTROLĖS SKYRIUS

2013 M. ATASKAITA¹

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento (toliau - Departamentas) strateginis tikslas - stabdyti ir mažinti alkoholio, tabako bei neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų ir pirmtakų (prekursorių) pasiūlą ir paklausą.

2013 m. Departamentas įgyvendino priemones, numatytas Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento 2013-2015 m. strateginio veiklos plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2013 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. A1-428/V-733/V-705/1V-660.

Ūkio subjektų, susijusių su **alkoholinio produktų ir tabako gaminių** veikla, priežiūrai užtikrinti buvo nustatyta 01-05-03 priemonė:

01-05-03 „Igyvendinti ir dalyvauti įgyvendinant alkoholio ir tabako apyvartos kontrolės priemones, teikiant prioritetą ūkio subjektų konsultavimui bei veiklos koordinavimui ir bendradarbiavimui su kitomis kontroliuojančiomis valstybės ir savivaldybių institucijomis“

2013 m. Departamentas daug dėmesio skyrė Alkoholio kontrolės ir Tabako kontrolės įstatymų (toliau – atitinkamai AKĮ ir TKĮ) pažeidimų prevencijai, kuri tapo vienu iš Departamento veiklos prioritetų. Siekdamas užkirsti kelią Lietuvos Respublikos įstatymų pažeidimams ir išvengti ekonominių sankcijų taikymo ūkio subjektams, Departamentas ėmė taikyti kompleksą prevencinių priemonių.

Departamentas ūkio subjektų priežiūros veiklą pagal savo kompetenciją orientuoja į efektyvios visuomenės sveikatos apsaugos užtikrinimą. Taigi, siekiant **apsaugoti visuomenės interesus sveikatos srityje**, taikomi tiek ūkio subjektų kontrolės, tiek pažeidimų prevencijos subalansuoti veiksmai. Ekspertinė patirtis bei žinios, įgytos atliekant ūkio subjektų patikrinimus, taip pat atstovavimas valstybės interesams teismuose, naudojami užtikrinant valstybės ir savivaldybių institucijų, įgyvendinančių tabako ir alkoholio valstybinę kontrolę, veiksmų priežiūros ir koordinavimo funkcijas. Pažymėtina, kad 2013 m. buvo mažinamas ūkio subjektų patikrinimų skaičius, didesnis dėmesys skiriamas kitų kontroliuojančių institucijų veiksmų koordinavimui, bendrųjų priežiūros veiksmų koordinavimui, teisinės-metodinės informacijos sklaidimui.

ŪKIO SUBJEKTŲ KONSULTAVIMAS: pažymėtina, kad Departamento funkcijos, susijusios su ūkio subjektų veiklos priežiūra nuo 2011 m., prioritetine tvarka yra pertvarkomos siekiant didelį dėmesį skirti ūkio subjektų veiklos prevencinei funkcijai (konsultavimui) ir visų kontroliuojančių institucijų koordinacinei funkcijai plėtoti. Būtina pažymėti, kad Departamento dalyvavimas atliekant ūkio subjektų priežiūrą bei tiesioginės kontrolės atlikimas daro įtaką Departamento formuojamai ūkio subjektų ir kitų kontroliuojančių institucijų kompleksinio konsultavimo praktikai ir pateikiamos konsultacinės informacijos pobūdžiui. Departamentas, vadovaudamasis Viešojo administravimo įstatymo 36¹ str. „Ūkio subjektų veiklos priežiūra“, numatančiu, kad „<...> ūkio subjektų veiklos priežiūra – šio įstatymo nustatyta tvarka įgaliotų atlikti šio straipsnio 2 dalyje nurodytus veiksmus viešojo administravimo subjektų veikla, skirta teikti metodinę pagalbą ūkio subjektams, prižiūrėti, kaip ūkio subjektai laikosi įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų, kontroliuoti, ar tinkamai tuos reikalavimus vykdo, ir įgyvendinti kitas priemones, užtikrinančias tinkamą teisės aktų reikalavimų laikymąsi ir mažinančias galimų pažeidimų skaičių“, aktyviai vykdė **ūkio subjektų konsultavimą**: vien 2013 m. gauta ir išnagrinėta apie **424** elektroninių užklausų, t.y. beveik dvigubai daugiau nei 2012 m. - 240. Daugiau kaip 60 proc. visų suteiktų konsultacijų, susijusių su *alkoholio ir*

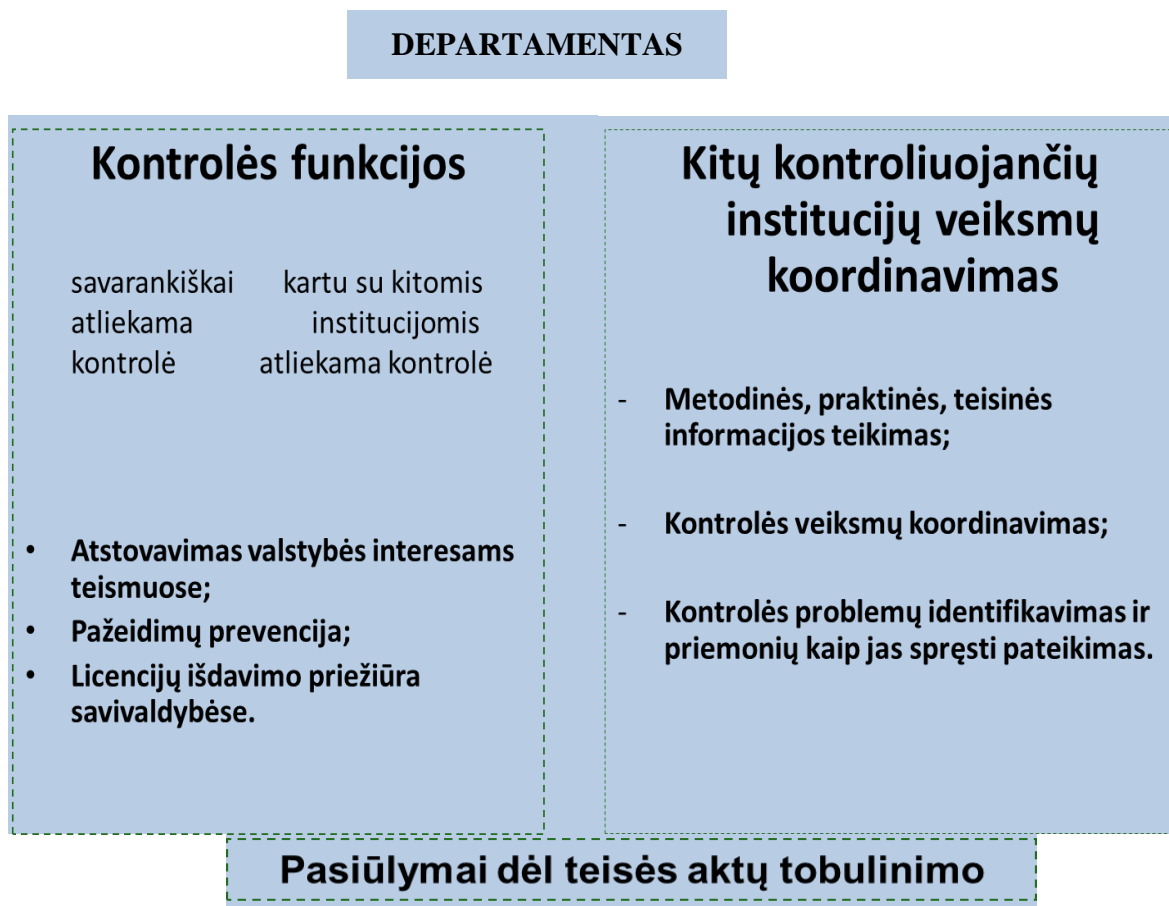
¹ Ataskaita parengta, vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo 36⁷ straipsnio 2 dalimi, *nustatančia priežiūrą atliekančių subjektų veiklos vertinimą ir atskaitomybę.*

tabako reklama, apie 30 proc. dėl alkoholinių gėrimų ir tabako gaminių prekybos reikalavimų laikymosi, 5 proc. dėl elektroninių cigarečių apyvartos. Departamentas skatino ūkio subjektus atvykti į Departamentą dėl **žodinių konsultacijų ir dalykinių susitikimų** ypatingai dėl alkoholio gėrimų ir tabako gaminių reklamos, taip pat nuolat telefonu buvo teikiamos įvairaus pobūdžio konsultacijos.

2013 m. Departamento specialistai nuolat vykdė **internetinių svetainių stebėseną**. Dėl galimybės lengvai, greitai atnaujinti ir patalpinti informaciją, interneto erdvė tampa puikia vieta komercinei informacijai platinti. Departamento specialistai svetainėse aptikdavo informaciją, prieštaraujančią Alkoholio kontrolės ar Tabako kontrolės įstatymų nuostatomis (pvz., įmonės, prekiaujančios alkoholiniais gėrimais, skleidė informaciją apie alkoholiniams gėrimams pagal kuponus suteikiamas nuolaidas, nemokamą alkoholio dalijimą, dovanų čekius ar pateikė draudžiamą alkoholinių gėrimų reklamą). Visi galimi pažeidėjai buvo prevencine tvarka raštiškai išspėjami dėl galimai neteisėtos veiklos ir buvo siūloma pašalinti atitinkamų įstatymų reikalavimų galimus pažeidimus. Dauguma pažeidėjų tinkamai sureaguodavo į tokį išspėjimą ir pažeidimai nedelsiant buvo pašalinti iš internetinių svetainių.

Kitų kontroliuojančių institucijų konsultavimas dėl ūkio subjektų priežiūros ir bendradarbiavimas. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 70¹ straipsniu, Departamentas teisės aktų nustatyta tvarka atlieka institucijų, įgyvendinančių tabako ir alkoholio valstybinę kontrolę, veiksmų priežiūros ir koordinavimo funkcijas, prioritetą teikiant ūkio subjektų priežiūros vienodai praktikai ir konsultavimui (žr. 1 paveikslą).

1 paveikslas. Alkoholio ir tabako kontrolės koordinavimo ir įgyvendinimo funkcijos

2013 m. įvykusių koordinacinių susitikimų su kitomis kontroliuojančiomis valstybės institucijomis metu (Policijos departamente prie VRM, Valstybinėje maisto ir veterinarijos tarnyboje, Valstybinėje mokesčių inspekcijoje ir Departamente) buvo su šių institucijų vadovybe aptartos 2013 m. veiklos prioritetinės kryptys, bendradarbiavimo formos ir informacijos, būtinos AKĮ ir TKĮ

reikalavimų užtikrinimui, perdavimo būdai, ypač akcentuojant Departamento sukauptos ekspertinės patirties, panaudojimą ir jos pritaikymą kitų kontroliuojančių institucijų tiesioginėje veikloje.

Reikia pažymėti, kad Departamentas užtikrina ne tik ūkio subjektų, bet ir kitų kontroliuojančių institucijų, dirbančių alkoholio ir tabako kontrolės srityje, konsultavimą ir metodinės informacijos pateikimą. 2013 m. Departamento specialistai dalyvavo Policijos departamento prie VRM organizuotuose mokymuose, skirtuose šių institucijų darbuotojų ir pareigūnų profesinei kvalifikacijai tobulinti, skaitė konsultacinius pranešimus bei teikė kitą kompleksinę informaciją, skirtą tobulinti koordinuotus ūkio subjektų priežiūros veiksmus.

Tinkamas kontroliuojančių institucijų veiklos koordinavimas ir savalaikis tarpusavio bendradarbiavimas taip pat suteikia galimybes laiku užkirsti kelią galimiems pažeidimams, todėl Departamentas 2011 m. pradėjo rengti **informacinį biuletinį „Ūkio subjektų priežiūra“**, skirtą kontrolės funkcijas vykdančioms valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms. Biuletenyje pateikiama įvairiapusiška informacija apie ūkio subjektų priežiūros ypatumus (žr. 2 paveikslą.)

2 paveikslas. Informacinis biuletinis „Ūkio subjektų priežiūra“

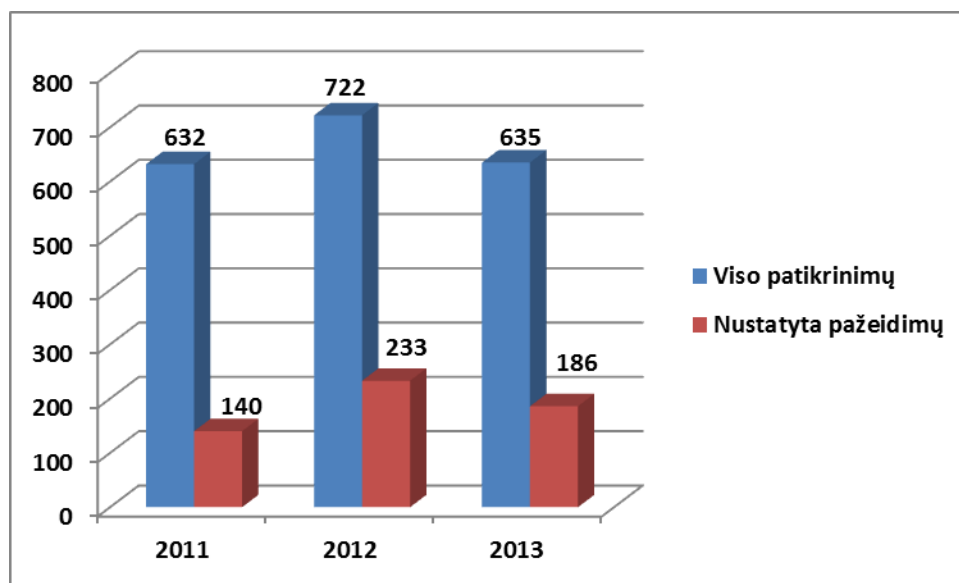
Departamentas direktoriaus 2013 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. T1-49 „Dėl Teisės aktų, reguliuojančių Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento veiklą ir įtvirtinančių ūkio subjektų priežiūros ir kontrolės reikalavimus, sąrašo patvirtinimo“ patvirtino *Teisės aktų, reguliuojančių Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento veiklą ir įtvirtinančių ūkio subjektų priežiūros ir kontrolės reikalavimus, sąrašą*, kuris yra laikomas viešai paskelbta konsultacija pagal Viešojo administravimo įstatymo 36³ straipsnį.

ŪKIO SUBJEKTŲ PATIKRINIMAI yra sudėtingas, reikalaujantis profesionalios kompleksinės-ekspertinės patirties bei kompetencijos, ūkio subjektų vertinimo procesas.

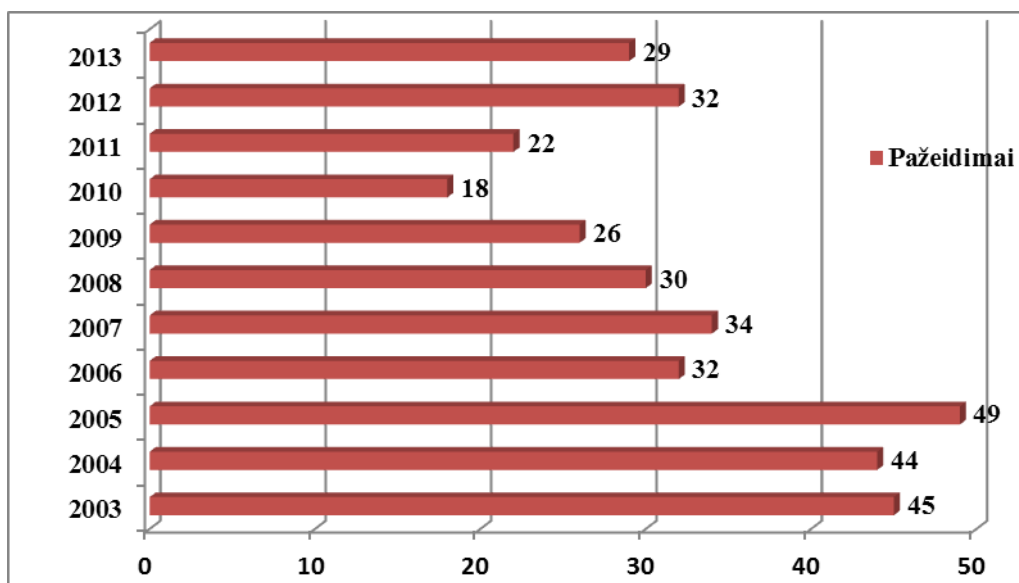
Pažymėtina, kad ūkio subjektų veiklos priežiūra ir kontrolė dažniausiai yra skirtinga, priklausomai nuo kontrolės dalyko (pvz., tabako gaminių ir alkoholinių gėrimų nepilnamečiams pardavimo kontrolės veiksmai skiriasi nuo įmonės mokestinių dokumentų patikrinimo), todėl ne visada galima standartizuoti ir unifikuoti patikrinimų atlikimą. Patikrinimų trukmė priklauso nuo nustatomų pažeidimų pobūdžio, tačiau preliminariai ji trunka apie 0,5–2 val.

2013 metais, lyginant su 2012 metais, buvo nustatyta mažiau pažeidimų: 2013 – 186 arba tai sudarė 29 proc. visų patikrinimų (635), 2012 – 233, arba tai sudarė 33 proc. visų atliktų patikrinimų (722). Tokiam sumažėjimui įtakos turėjo Departamento atliekamas prevencinis darbas su ūkio subjektais ir jų atstovais siekiant išvengti teisės pažeidimų, konsultacijos juridiniams ir fiziniams asmenims tabako ir alkoholio kontrolės taikymo klausimais, aktualios informacijos skelbimas ir pan. Galima teigti, kad alkoholio ir tabako sektoriuje veikia Departamento sukurtas pakankamai efektyvus ūkio subjektų veiklos priežiūros bei pažeidimų prevencijos mechanizmas (žr. 3-4 paveikslus).

3 paveikslas. Atliktų patikrinimų ir nustatytų pažeidimų santykis 2011-2013 m.

4 paveikslas. Pažeidimų skaičius nuo patikrinimų skaičiaus proc. 2003-2013 m.

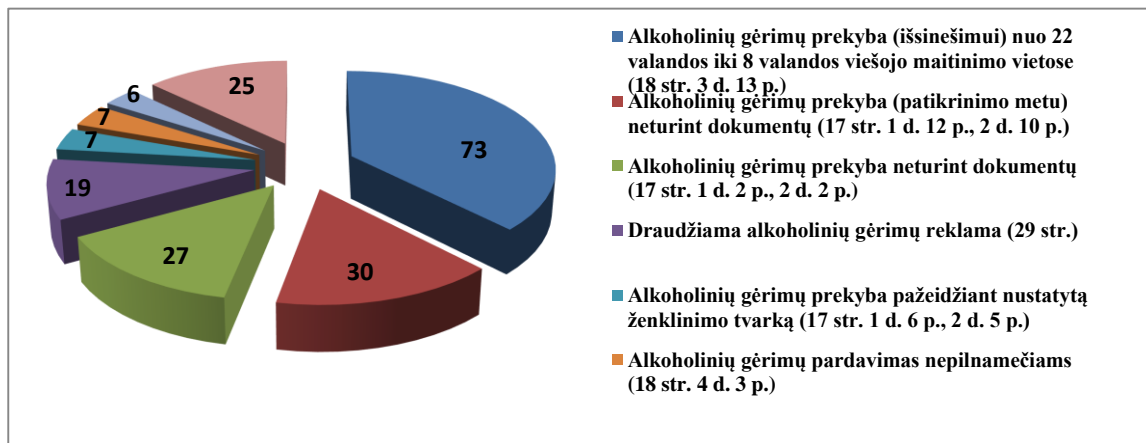
Departamentas, atlikdamas vieną iš ūkio subjektų priežiūros formų – patikrinimus, atlieka ūkio subjektų veiklos rizikos vertinimą ir valdymą, nustatydamas prižiūrimų sričių galimus pavojus ar

grėsmes institucijos saugomoms visuomenės vertybėms. Atliekant ūkio subjektų veiklos rizikos vertinimą ir valdymą yra vadovaujama *Ūkio subjektų veiklos, susijusios su alkoholio produktais ir tabako gaminiais, vertinimo pagal rizikos kriterijus metodika*, patvirtinta Departamento direktoriaus 2013 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. T1-195 „Dėl ūkio subjektų veiklos, susijusios su alkoholio produktais ir tabako gaminiais, vertinimo pagal rizikos kriterijus metodikos patvirtinimo“ kurioje pagrindinės prižiūrimos sritys skaidomos į alkoholio, tabako, denatūruoto ir nedenatūruoto alkoholio sritis. Išskiriant pagrindinius pavojus ir grėsmes, Departamentas vykdomomis ūkio subjektų kontrolės funkcijomis stengiasi mažinti visuomenei žalą darančių objektų (alkoholio, tabako ir kt.) paklausą.

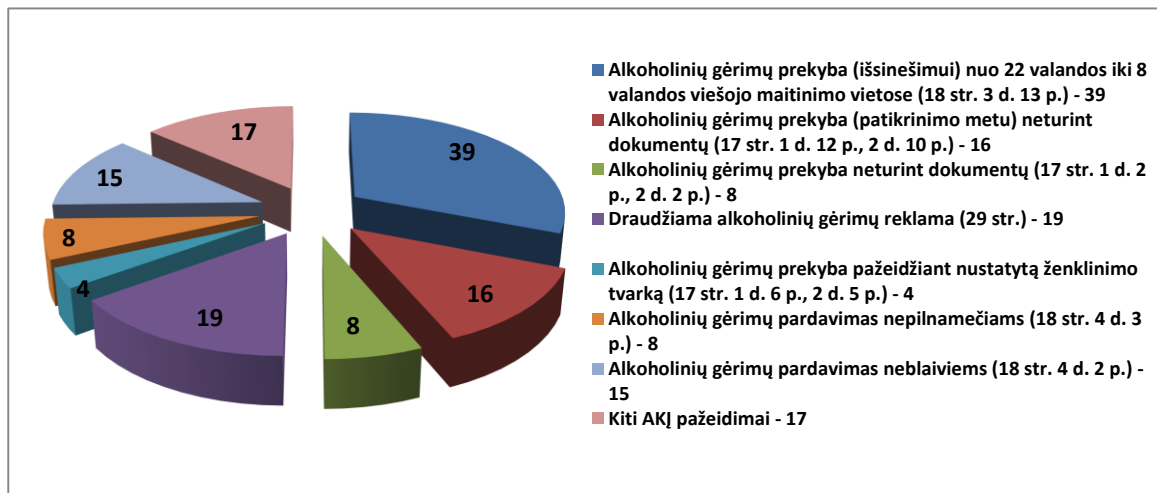
ŪKIO SUBJEKTŲ DAŽNIAUSIAI PAŽEIDŽIAMŲ TEISĖS AKTŲ NUOSTATŲ IR JIEMS TAIKYTŲ POVEIKIO PRIEMONIŲ APŽVALGA

1. Pateikiama lyginamoji 2012 ir 2013 metais nustatytų pažeidimų analizė (žr. 5-8 paveikslus).

5 paveikslas. 2012 m. AKĮ pažeidimų struktūra

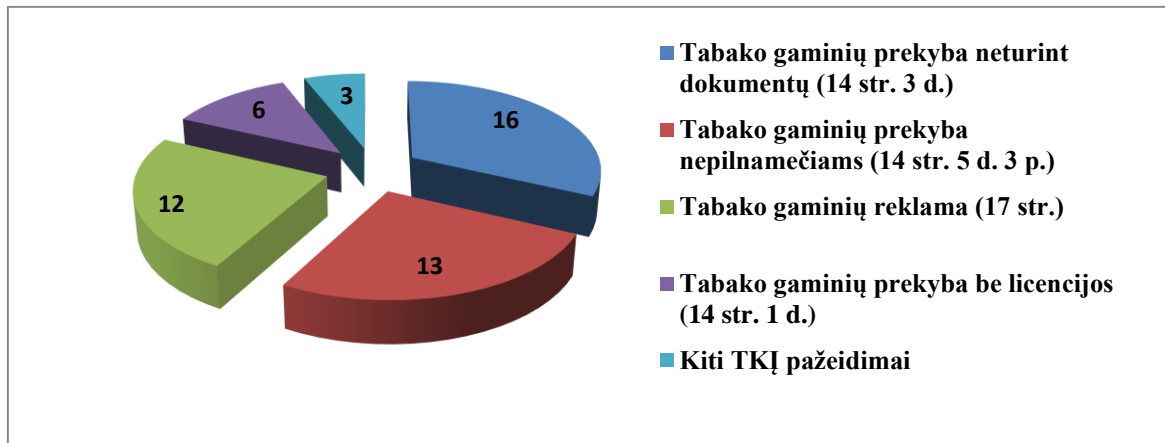
6 paveikslas. 2013 m. AKĮ pažeidimų struktūra

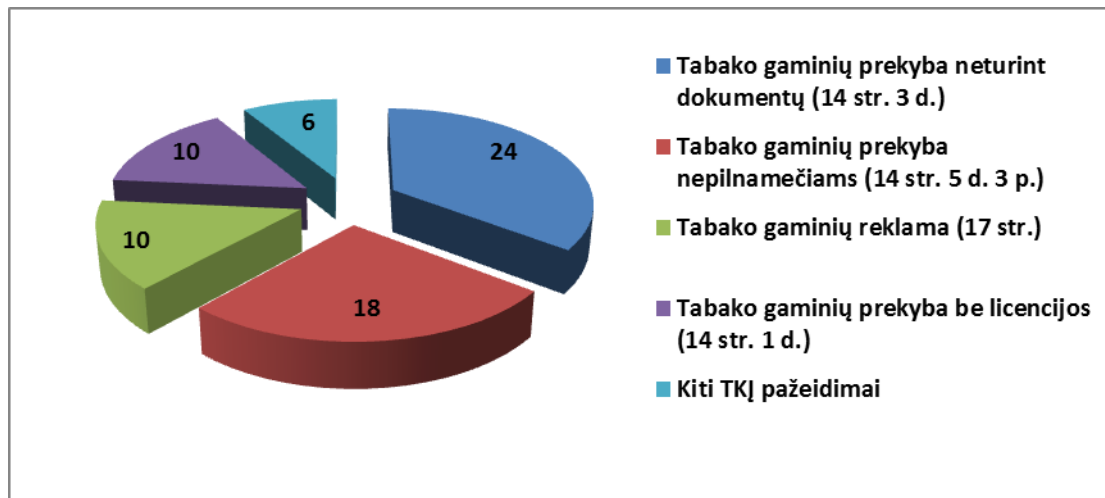
Kaip matyti, 2013 m. ženkliai sumažėjo užfiksuotų AKĮ 18 str. 3 d. 13 p. pažeidimų (apie 48 proc.), t.y. draudžiama viešojo maitinimo vietose po 22 val. parduoti alkoholinius gėrimus išsinešimui bei neišpilstytus ir neatidarytus. Viena vertus, tokį sumažėjimą nulėmė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. rugpjūčio 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A858-351/2013, kita vertus, ūkio subjektai siekia užtikrinti šio reikalavimo laikymąsi. Taip pat sumažėjo alkoholinių gėrimų prekyba neturint juridinę galią patvirtinančių

dokumentų (AKĮ 17 str. 1 d. 2 p., 17 str. 2 d. 2 p.), arba tokie dokumentai nebuvo pateikti ūkio subjekto patikrinimo metu (AKĮ 17 str. 1 d. 12 p., 17 str. 2 d. 10 p.). Tačiau 2013 m. buvo užfiksuota ženkliai daugiau AKĮ pažeidimų (apie 52 proc.), kuomet įmonių darbuotojai parduodavo alkoholinius gėrimus neblaiviems asmenims (18 str. 4 d. 2 p.). šių pažeidimų atskleidimui įtakos turėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. balandžio 9 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A858-123/2013.

7 paveikslas. 2012 m. TKĮ pažeidimų struktūra

8 paveikslas. 2013 m. TKI pažeidimų struktūra

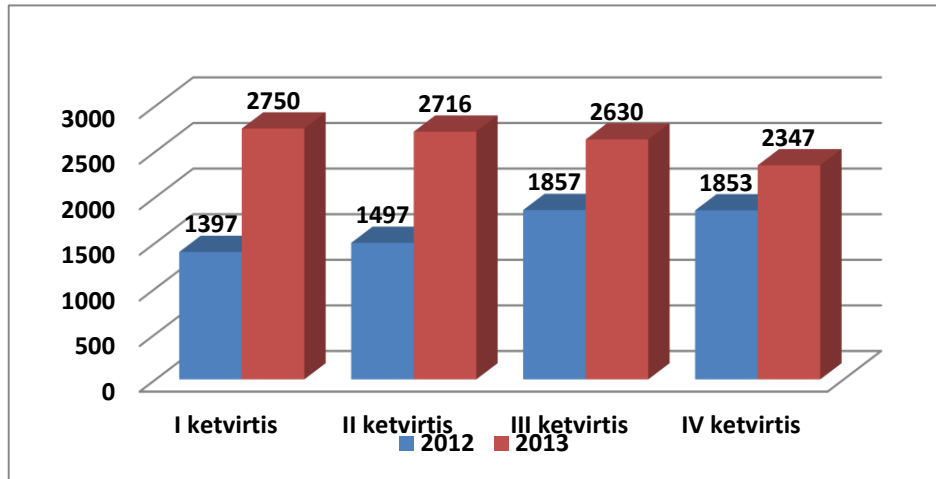
Kaip matyti, 2013 m. padaugėjo TKĮ 14 str. 5 d. 3 p. pažeidimų, kuomet įmonių pardavėjai parduodavo tabako gaminius nepilnamečiams bei buvo vykdoma tabako gaminių prekyba neturint šių tabako gaminių įsigijimą patvirtinančių dokumentų.

Departamentas, vadovaudamasis Viešojo administravimo įstatymo 36⁴ str. „Ūkio subjektų veiklos patikrinimai“ 10 dalies nuostatomis, numatančiomis, kad „<...> priežiūrą atliekantys subjektai, kurių priežiūros dalykas ir forma yra tarpusavyje susiję, gali atlikti bendrą dviejų ar daugiau priežiūrą atliekančių subjektų planinį patikrinimą, jeigu taip sumažėja priežiūros našta ūkio subjektui“, organizavo ir atliko **109** (2012 – 16) bendrus ir kompleksinius (kartu su policijos įstaigų pareigūnais ir savivaldybių administracijų darbuotojais) ūkio subjektų patikrinimus: Vilniaus m., Vilniaus raj., Panevėžio m., Marijampolės m., Pasvalio raj., kurių metu buvo patikrinti **25** (2012 – 36) ūkio subjektai.

2012 m. visos kontroliuojančios institucijos (Valstybinė ne maisto produktų inspekcija prie Ūkio ministerijos, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos, policijos įstaigos ir Departamentas (išskyrus Muitinės departamentą prie Finansų

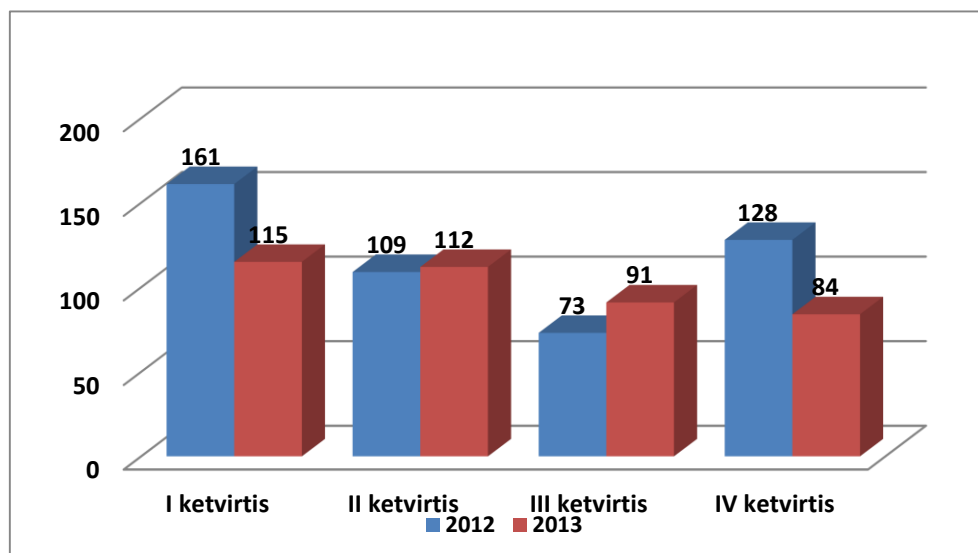
ministerijos) atliko 6664 ūkio subjektų patikrinimus, iš jų buvo nustatytas 471 Alkoholio kontrolės ir Tabako kontrolės įstatymų pažeidimas. 2013 metais patikrinimų skaičius ženkliai išaugo iki **10443** (t.y. apie 15,6 proc.), o nustatytų pažeidimų skaičius sumažėjo – 400 (žr. 9-10 paveikslus). Vienareikšmiškai galima teigti, kad dėl efektyvių koordinuotų Departamento ir kitų kontroliuojančių institucijų veiksmų nemaža dalis užkardytų teisės pažeidimų yra susiję su ūkio subjektų konsultacine veikla, vienoda teisės pažeidimų atskleidimo ir tyrimo praktika, nes Departamentas aktyviai dalyvauja kitų kontroliuojančių institucijų valstybės tarnautojų ir pareigūnų kvalifikacijos mokymuose.

9 paveikslas. Departamento ir kitų valstybės institucijų ir įstaigų, atliekančių AKĮ ir TKĮ kontrolę, ūkio subjektų veiklos patikrinimų skaičius 2012-2013 m.

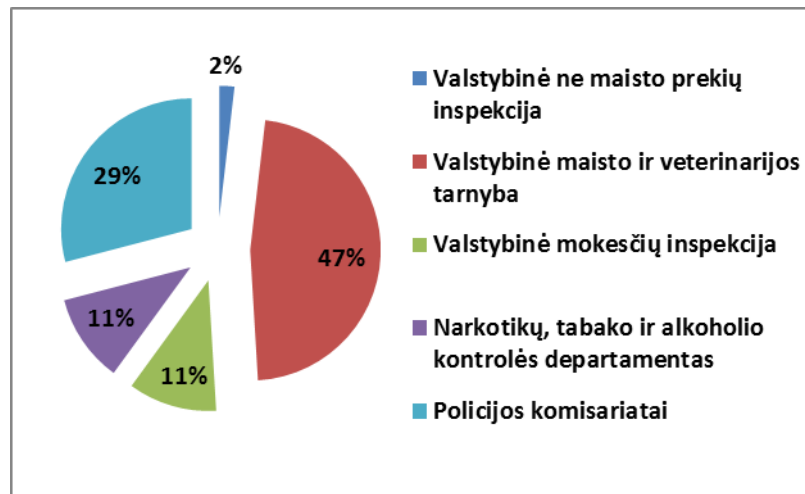
Departamentas, siekdamas koordinuojančių veiklos tikslų, bei užtikrindamas AKĮ 34 str. ir TKĮ 26 str. numatytas nuostatas dėl ekonominių sankcijų skyrimo už **pakartotinius** ūkio subjektų pažeidimus, Departamento direktoriaus 2012 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. T1-323 (suderintu su kontroliuojančiomis valstybės institucijomis ir įstaigomis) patvirtino *Informacijos apie ūkio subjektams taikytas ekonomines sankcijas teikimo tvarkos aprašą*, kuris užtikrina informacijos kaupimą ir sisteminimą dėl ūkio subjektų veiklos pakartotinių pažeidimų. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, pagal kompetenciją vykdančios AKĮ ir TKĮ pažeidimų kontrolę, gali operatyviai ir tiksliai gauti informaciją dėl ūkio subjektų pakartotinių veiklos pažeidimų.

10 paveikslas. Departamento ir kitų valstybės institucijų ir įstaigų, atliekančių AKĮ ir TKĮ kontrolę, nustatytų AKĮ ir TKĮ pažeidimų skaičius 2012-2013 m.

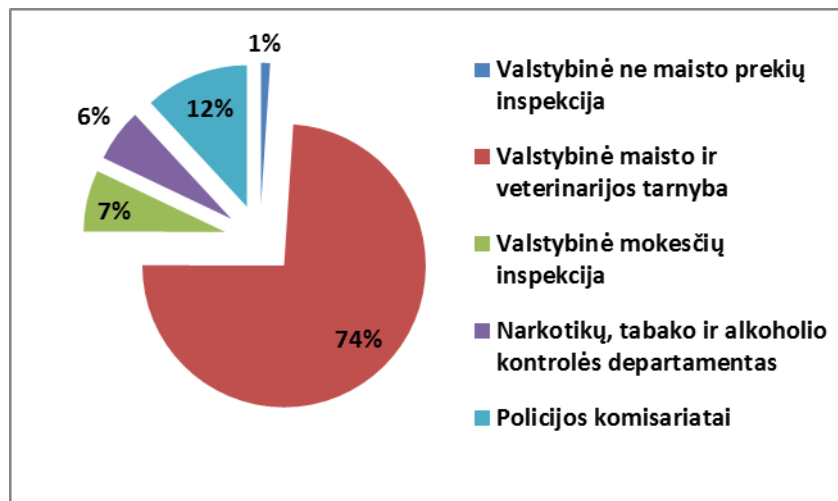

11-12 paveiksluose pateikiami duomenys apie 2012 ir 2013 m. atliktus patikrinimus pagal valstybės institucijas. Šie duomenys parodo, Departamentas kaip koordinuojanti visų kontroliuojančių institucijų veiklą, nuo 2013 m. mažina ūkio subjektų patikrinimų skaičių, skirdamas didesnę dėmesį koordinuojantiems veiksmais ir priemonėms (pvz. metodinių rekomendacijų parengimas, kontroliuojančių įstaigų darbuotojų ir pareigūnų konsultavimas ir pan.).

11 paveikslas. Ūkio subjektų veiklos patikrinimų skaičius 2012 m. pagal valstybės institucijas

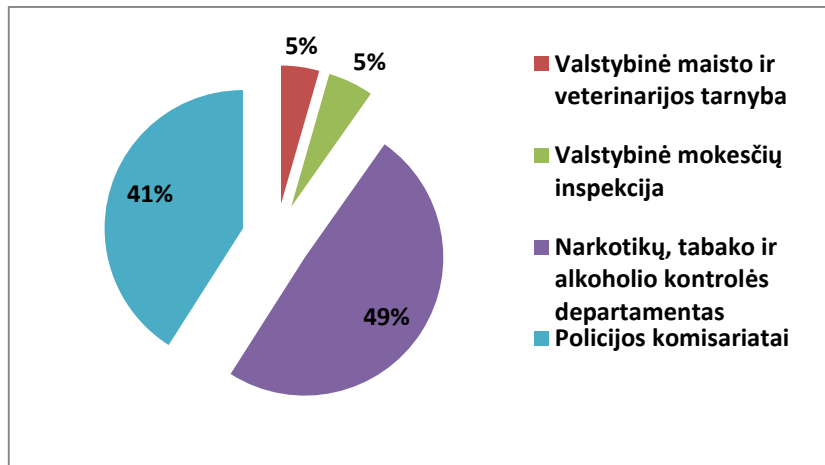

12 paveikslas. Ūkio subjektų veiklos patikrinimų skaičius 2013 m. pagal valstybės institucijas

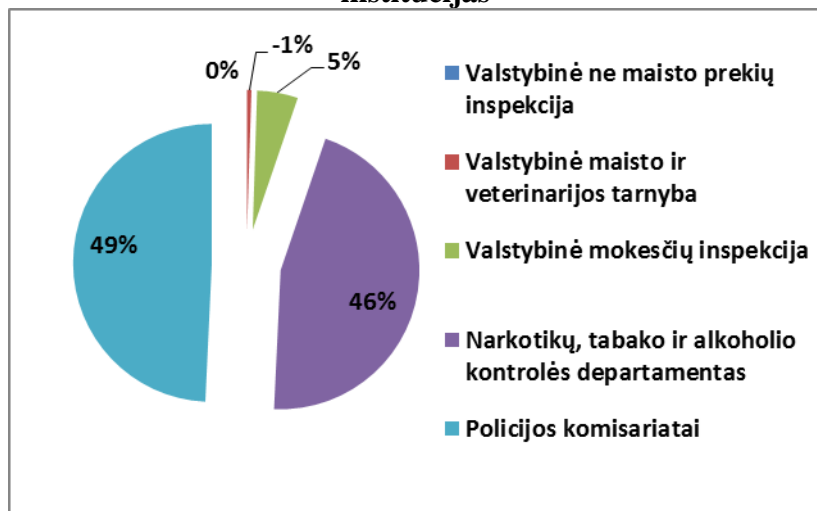

13 ir 14 paveiksluose pateikiami duomenys apie 2012 ir 2013 m. nustatytus Alkoholio kontrolės ir Tabako kontrolės įstatymų pažeidimus pagal valstybės institucijas.

13 paveikslas. Nustatytų AKĮ ir TKĮ pažeidimų skaičius 2012 m. pagal valstybės institucijas

14 paveikslas. Nustatytų AKĮ ir TKĮ pažeidimų skaičius 2013 m. pagal valstybės institucijas

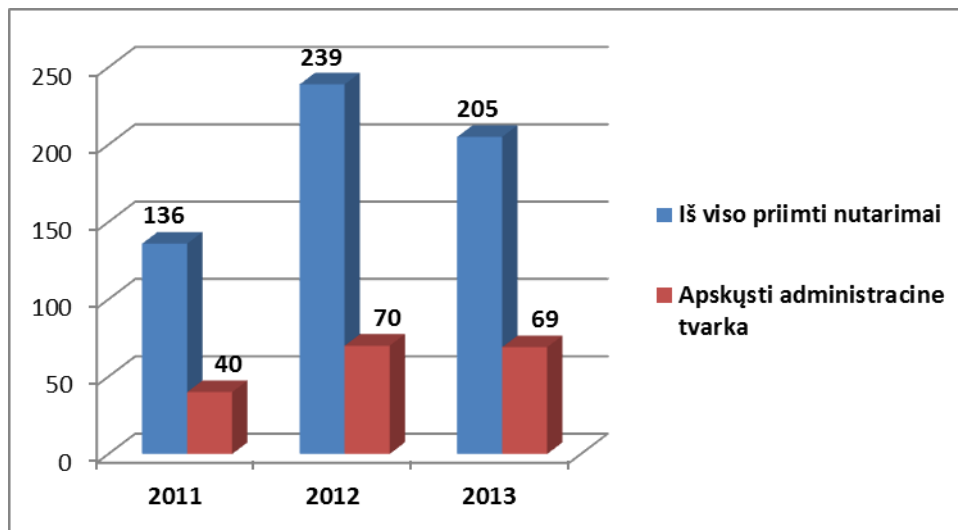
2. Departamento priimtų nutarimų teisinės pasekmės: 2013 m. Departamentas, skirdamas ekonomines sankcijas už AKĮ reikalavimų pažeidimus skyrė baudų už 521 250 Lt (2012 m. - 375 250 Lt), o už TKĮ reikalavimų pažeidimus – 465 500 Lt (2012 m. - 241 500 Lt), iš jų į valstybės biudžetą sumokėta **370 000 Lt.** (2012 - 206 000 Lt.).

2013 metais Departamentas priėmė **205** nutarimus, iš jų:

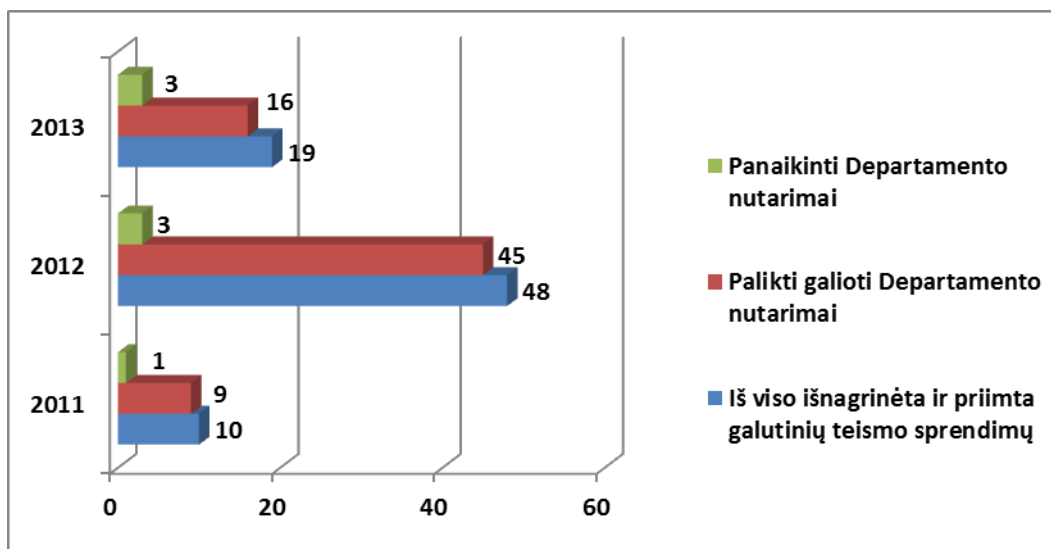
- **181** nutarimų (120 nutarimų už AKĮ, 61 nutarimas – TKĮ) skirti ekonomines sankcijas;
- **24** nutarimus nutraukti arba atsisakyti taikyti ekonomines sankcijas;
- 1 grąžintas papildomam tyrimui atlikti;
- **34 proc.** nutarimų (69 nutarimai) buvo apskūsti teismams.

Teismai per 2013 metus išnagrinėjo 19 nutarimų (galutiniai ir neskundžiami, tame tarpe ir dėl 2012 m. priimtų Departamento nutarimų), Departamento 16 nutarimų palikta galioti, panaikinti 3 nutarimai (žr. 15-16 pav.). Per 2013 metus teismai išnagrinėjo 50 nutarimų (negalutiniai teismo sprendimai).

15 pav. Departamento priimtų ir teismams apskųstų nutarimų santykis 2011-2013 m.

16 pav. Administracine tvarka teismuose išnagrinėtų skundų (įsiteisėjusių) 2011-2013 m. santykis

01-05-01 „Kontroliuoti, kaip savivaldybių institucijos laikosi nustatytosios licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiais išdavimo tvarkos“

Alkoholio kontrolės įstatymo 16 straipsnio 5 dalyje, Tabako kontrolės įstatymo 11 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad licencijų išdavimo savivaldybėse veiksmus koordinuoja ir jų stebėseną atlieka Departamentas.

I. Vienodas konsultavimas visų Lietuvos savivaldybių darbuotojų, kurie atsakingi už ūkio subjektų pateiktų dokumentų licencijoms gauti įvertinimą yra būtina sąlyga siekiant užtikrinti visų ūkio subjektų teisių lygiateisiškumą ir vienodą teisės normų taikymo praktiką visoje šalyje, todėl Departamentas 2013 m. pradžioje parengė ir savivaldybių administracijoms pateikė „Metodines rekomendacijas savivaldybėms dėl licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiais išdavimo“, kurios yra paskelbtos ir Departamento interneto svetainėje. Tokių rekomendacijų parengimui įtakos turėjo Departamento atliekami ūkio subjektų priežiūros veiksmai.

II. Departamentas 2013 metais atliko 22 savivaldybių administracijų veiklos išduodant licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiais teisėtumo ir pagrįstumo užtikrinimo vertinimą. Patikrintos buvo *Molėtų rajono, Vilniaus rajono, Radviliškio rajono, Šiaulių miesto, Šilalės rajono, Raseinių rajono, Anykščių rajono, Kupiškio rajono, Ignalinos rajono, Švenčionių rajono, Alytaus miesto, Zarasų rajono, Biržų rajono, Visagino, Pasvalio rajono, Šakių rajono, Prienų rajono, Jonavos rajono, Kaišiadorių rajono, Trakų rajono, Ukmergės rajono ir Varėnos rajono* savivaldybių administracijos.

Nustatyta, kad savivaldybių administracijos, išduodamos licencijas verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais bei licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, iš esmės laikosi Didmeninės ir mažmeninės prekybos tabako gaminiais licencijavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1450, bei Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 618, įmonių pateikti dokumentai licencijoms gauti tvarkomi, apskaitomi ir saugomi teisės aktų nustatyta tvarka.

Atlikus patikrinimus, 5-iose savivaldybių administracijose pažeidimų išduodant licencijas verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais ir alkoholiniais gėrimais nenustatyta. Likusiose nustatyta tokio pobūdžio pažeidimų, kaip antai:

- nurodomi ne visi rekvizitai vienkartinėse licencijose arba išduotos vienkartinės licencijos pažeidžiant nustatytus teisės aktais reikalavimus (9 savivaldybėse);
- netinkamai įvertintos Maisto tvarkymo subjekto patvirtinimo pažymėjimuose nustatytos sąlygos, kurios nulėmė neteisingus licencijų išdavimo veiksmus (4 savivaldybėse);
- mažareikšmiai licencijų išdavimo ar jų papildymo/patikslinimo pažeidimai (pvz., savivaldybė gavusi įmonės paraišką, nepatvirtino raštu arba kitu būdu apie paraiškos gavimą) (4 savivaldybėse);
- išduotos licencijos nenustačius, ar įmonė neturi mokestinių nepriemokų ar skolų, ir kt. (4 savivaldybėse).

Ypatingai norisi akcentuoti tokius dar vis pasitaikančius pažeidimus, kurie, nors ir nedažni, tačiau liudija akivaizdų prieštaravimą Alkoholio kontrolės įstatymo tikslui – mažinti bendrąjį alkoholio suvartojimą ir alkoholinių gėrimų prieinamumą. 2-ose savivaldybėse išduotos licencijos verstis alkoholinių gėrimų mažmenine prekyba, neatsižvelgiant į tai, kad buvo policijos įstaigų pranešimų apie daromus viešosios tvarkos pažeidimus netoli tų prekybos vietų ar net jose, arba išduota licencija įmonei, kurios vadovas buvo nubaustas administracine tvarka už alkoholinių gėrimų, nepaženklintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka specialiais ženklais – banderolėmis, laikymą.

Paminėtina, kad savivaldybių administracijų vertinimo metu teikiamos įvairaus pobūdžio žodinės konsultacijos, aptariamai licencijų išdavimo atvejai bei Alkoholio kontrolės įstatymo, Tabako kontrolės įstatymo reikalavimai bei būsimi alkoholio ir tabako verslo reglamentavimo pasikeitimai.

Lyginant 2012 ir 2013 metus, galima pastebėti, kad mažėja savivaldybių administracijų darbuotojų daromų klaidų / pažeidimų išduodant licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais ir tabako gaminiais, intensyvėja bendradarbiavimas tarp Departamento ir savivaldybių administracijų: teikiamos konsultacijos ir informacija, bei vertinimas dėl išorinės alkoholio lauko reklamos, kurie sudaro sąlygas išvengti licencijų išdavimo/papildymo/patikslinimo/panaikinimo reglamentuojančių teisės aktais reikalavimų pažeidimų.

III. Norime atkreipti dėmesį, kad 2013 m. Departamentas tyrė Lietuvos gyventojų pateiktus skundus dėl licencijų išdavimo tose prekybos vietose, kuriose pagal Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių 21.3 punktą, nustatyta, kad įmonė, norinti įsigyti licenciją verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, savivaldybės vykdomajai institucijai pateikia - *daugiabučio gyvenamojo namo savininkų bendrijos susirinkimo (valdybos) arba (jeigu ši bendrija neįsteigta) gyvenamojo namo patalpų savininkų ir neprivatizuotų butų nuomininkų daugumos sutikimą, jeigu alkoholiniais gėrimais bus prekiaujama gyvenamajame name, išskyrus šis sutikimas nepateikiamas tuo atveju, jeigu prieš tai šiame gyvenamajame name veikusi įmonė turėjo licenciją verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ir licencijos galiojimo metu nebuvo gauta pagrįstų gyvenamojo namo gyventojų skundų, nesikeičia nei įmonės darbo laikas, nei alkoholinių gėrimų*

pardavimo būdas. Ši nuostata netaikoma, jeigu iki paraiškos gauti naują licenciją pateikimo alkoholiniais gėrimais nebuvo prekiaujama ilgiau kaip vienerius metus. Daugumoje skundų, individualaus tyrimo, atvejų, buvo nustatyti galimi savivaldybių administracijų padaryti aptariamoms nuostatos pažeidimai. Departamento nuomone, buvo pažeista daugiabučio gyvenamojo namo savininkų ir neprivatizuotų butų nuomininkų daugumos sutikimo gavimo procedūra: nebuvo surinkti daugumos gyventojų, turinčių balso teisę, parašai; ūkio subjektams renkant gyventojų parašus, sutikimo lape nenurodomas prekybos alkoholiniais gėrimais laikas ir prekybos vietos pavadinimas – parduotuvė, baras, restoranas, kavinė.

IV. Alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 9 dalimi nurodyta, kad *savivaldybių tarybos, atsižvelgdamos į prekybos alkoholiniais gėrimais vietą, gyventojų, bendrijų, bendruomenių ar jų atstovų, visuomeninių organizacijų ar kitų institucijų raštu pareikštą nuomonę, policijos komisariatų pasiūlymus, turi teisę riboti laiką, kuriuo leidžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, neišduoti licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais*. Ūkio subjektų, padaryti atitinkami Alkoholio kontrolės įstatymo reikalavimų pažeidimai (pvz., 18 str. 3 d. 13 p.), buvo teisinis pagrindas Departamentui kreiptis į tą savivaldybę su siūlymu dėl konkretaus ūkio subjekto prekybos alkoholiniais gėrimais laiką apribojimo. Visos savivaldybių administracijos tokį siūlymą iš esmės įvertino, tačiau dauguma savivaldybių buvo linkusios laukti galutinių sprendimų įsiteisėjimo momento, t.y. ar priimtų teismų sprendimų, ar Departamento nutarimų įsiteisėjimo, kitos savivaldybės - ūkio subjektams prevencine tvarka nustatė atitinkamą veiklos laikotarpį, per kurį ūkio subjekto mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais veikla turėjo būti nepriekaištinga, priešingu atveju, būtų nustatytas prekybos laiko apribojimas ir pan.

V. Alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 3 dalies 1 punkte nurodyta, kad *Lietuvos Respublikoje prekiauti alkoholiniais gėrimais draudžiama laisvės atėmimo, karinėse ir sukarintos tarnybos, policijos ir kitose statutinėse, sveikatos priežiūros, ugdymo įstaigose ir jų teritorijose, taip pat prie šių įstaigų ir maldos namų (atstumu, kurį nustato savivaldybės taryba, suderinusi atitinkamai su šių įstaigų vadovais ir religinėmis bendruomenėmis)*. Dėl šios nuostatos įgyvendinimo Departamentas su kai kuriomis savivaldybėmis vykdė konsultacinę veiklą, tačiau kai kurios savivaldybės, pažeisdamos imperatyvų Alkoholio kontrolės įstatymo reikalavimą, panaikino nuostatą, draudžiančią prekiauti alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse, atitinkamu atstumu nuo maldos namų, laisvės atėmimo, karinės ir sukarintos tarnybos, policijos ir kitų statutinių, sveikatos priežiūros, ugdymo įstaigų.

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 4 straipsnio 6 dalyje įtvirtintas vienas iš pagrindinių principų, kuriais grindžiama vietos savivalda - savivaldybės veiklos ir savivaldybių institucijų priimamų sprendimų teisėtumo principas. Šis principas reiškia, kad savivaldybės veiklos klausimais priimti sprendimai turi atitikti įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimus, t. y. turi būti užtikrinamas savivaldybės veiklos ir savivaldybių institucijų priimamų sprendimų teisėtumas. Departamento nuomone, tos savivaldybės, kurios arba panaikino sprendimus dėl atstumų, kuriuos pažeidžiant draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, arba tos savivaldybės, kurios dar iki šiol tokių atstumų nepasitvirtino, turėtų 2014 metais nustatyti šio Alkoholio kontrolės įstatymo reikalavimo įgyvendinimo mechanizmus.

SIŪLYMAI:

1) KEISTI AR PRIIMTI NAJUS TEISĖS AKTUS, SIEKIANT EFEKTYVIAU UŽTIKRINTI AKĮ IR TKĮ REIKALAVIMŲ LAIKYMASI;

1. Departamentas siūlys suteikti savivaldybių taryboms diskrecinę teisę riboti mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais, draudžiant tai daryti tam tikrose viešosiose vietose, atitinkamai papildant Alkoholio kontrolės įstatymą;
2. Departamentas siūlys papildyti Alkoholio kontrolės įstatymo 34 straipsnio 19 dalį punktu, kad licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais galiojimas būtų panaikinamas, jeigu įmonė, Europos juridinis asmuo ar jo filialas verčiasi licencijoje nurodyta veikla, licencijoje nurodytoje vietoje, kurioje draudžiama prekiauti;

3. Departamentas siūlys Alkoholio kontrolės įstatymo 18-2 straipsnio, kuriame nustatyti kiti atsisakymo išduoti licenciją mažmeninei prekybai alkoholiniais gėrimais atvejais, 3 dalyje numatyti aplinkybę, kad norinčių įsigyti licencijas įmonių prekybos vietose, iš kurių būtų vykdoma mažmeninė prekyba alkoholiniais gėrimais, draudžiama tokia veikla.

4. Departamentas siūlys nustatyti atitinkamus reikalavimus mažmeninės prekybos tabako gaminiais vietos atstumui nuo ugdymo, sveikatos priežiūros įstaigų (kaip šiuo metu analogiškai įtvirtinta Alkoholio kontrolės įstatymo 18 str. 3 d. 1 p., t. y. Lietuvos Respublikoje prekiauti alkoholiniais gėrimais draudžiama laisvės atėmimo, karinėse ir sukarintos tarnybos, policijos ir kitose statutinėse, sveikatos priežiūros, ugdymo įstaigose ir jų teritorijose, taip pat prie šių įstaigų ir maldos namų (atstumu, kurį nustato savivaldybės taryba, suderinusi atitinkamai su šių įstaigų vadovais ir religinėmis bendruomenėmis)), papildant atitinkama teisės norma Tabako kontrolės įstatymą.

2) ORGANIZUOTI KOORDINUOTĄ ŪKIO SUBJEKTŲ VEIKLOS PRIEŽIŪRĄ

1. Departamentas, įvertinęs Lietuvos savivaldybių asociacijos pateiktus Alkoholinių gėrimų ir tabako gaminių vartojimo mažinimo ir ribojimo priemonių nustatymo ir įgyvendinimo pasiūlymus ir rekomendacijas savivaldybėms, 2014 m. balandžio, gegužės, rugsėjo ir spalio mėn. organizuos tikslinius konsultacinius seminarus Lietuvos savivaldybių atsakingiems valstybės tarnautojams ir darbuotojams dėl teisės aktų, nustatančių mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiais licencijavimo ir kontrolės reikalavimus, taikymo ir užtikrinimo.